

CAPUT XI.

Hebreos in fide Christi corroborat Apostolus ad persecutionum tolerantiam ; describit quid sit fides, quanta bona promittat, quam heroica effecerint vel passi sint veteres patres per hanc fidem animati.

(Dixi justum ex fide vivere. Quid autem est fides, de qua hic specialiter agitur) ?

Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium :
Est autem (haec) fides sperandarum substantia (seu realis in mente existentia) rerum, (qua bona futura, quae nondum videntur nec possidemus, habemus ut certa ; est quoque) argumentum (seu mentalis manifestatio bonorum et rerum) non (adhuc oculis nostris) apparentium (sed per fidem quasi praesentium : quae fides pretiosa est coram Deo et hominibus) ;

In hac (seu per hanc fidem) enim testimonium (publicum et laudem hominum) consecuti sunt senes (patres nostri. Dixi eam esse manifestationem non apparentium) :

Fide (enim) intelligimus (et credimus) aptata esse saecula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent.
Fide (enim) intelligimus (et credimus) aptata (seu partibus inter se coaptatis facta) esse saecula, (id est, tempora et temporaria, a) verbo (et jussu) Dei, (ita) ut ex invisibilibus (ideis et formis, quae erant in mente divina, entia) visibilia fierent, (vel etiam ut, ex informi indigestaque mole quae dicitur chaos, fierent coeli et elementa et aves et pisces et jumenta et reliqua quae nunc sunt pulchre composita et visibilia).

In hac enim testimonium consecuti sunt senes.

Fide intelligimus aptata esse saecula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent.

Fide plurimam (seu præstantiorem) hostiam Abel quam Cain obtulit Deo ; (Cain enim tantum fructus terræ et non ex pri-mitiis ; Abel autem primogenita gregis sui obtulit) ; per quam (fidem Abel) testimonium consecutus est esse justus (et gratus Deo, hoc) testimonium perhibente (de) muneribus ejus (libenter a se acceptis ipso) Deo (per ignem, quo oblationem ejus absumpsit non autem Caini) : et per illam (fidem, esti) defunctus, (nobis) adhuc loquitur (Abel nos ad sui imitationem hor-tans).

Fide, (seu propter fidem, qua innocens coram Deo ambulavit), Henoch translatu-sus est (in paradisum, unde venturus est in fine mundi ad decertandum pro Christo contra Antichristum ; a Deo ex hoc mundo translatu-sus est, inquam), ne videret mortem ; et (in terra) non (usquam) inveniebatur (seu non inventus est), quia transtulit illum Deus ; (sic autem translatu-sus est, quia) ante translationem enim te-stimonium (a Scriptura) habuit placuisse Deo : (atqui)

Sine fide autem impossibile est placere Deo ; (ergo propter fidem suam Henoch Deo placuit. Dixi impossibile esse placere Deo sine fide ; nam ut aliquis illi placeat et illum rite colere possit, ante omnia) credere enim oportet accedentem ad Deum (1°) quia (seu quod existens) est et (2° quod) inquirentibus se remunerato sit.

Fide (etiam) Noe, responso (seu oraculo

Fide plurimam hostiam Abel quam Cain obtulit Deo ; per quam testimonium consecutus est esse justus, testimonium perhibente muneribus ejus Deo ; et per illam defunctus adhuc loquitur.

Fide Henoch translatu-sus est ne videret mortem, et non invenieba-tur quia transtulit illum Deus ; ante translatio-nem enim te-stimonium habuit placuisse Deo :

Sine fide autem impossibile est placere Deo ; credere enim oportet accedentem ad Deum quia est et inquirentibus se remunerato sit.

Fide Noe, re-

sponso accepto de iis quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcām in salutem domus suæ. per quam damnavit mundum, et justitiæ quæ per fidem est hæres est institutus.

Fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire quem accepturus erat in hæreditatem, et exitit nesciens quo iret.

Fide demoratus est in terra reprobmissionis, tanquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac et Jacob cohæredibus reprobmissionis ejusdem:

Expectabat enim fundamenta habentem civitatem

(ex ore Dei) accepto de iis (ad diluvium spectantibus) quæ adhuc non videbantur, metuens (et reveritus Deum ejusque oraculo credens), aptavit arcām (quæ prodesset) in salutem domus suæ; per quam (arcæ præparationem) damnavit mundum (Dei verbo et diluvio incredulum); et justitiæ quæ per fidem (a veteribus patribus) est (seu fuerat acquisita), hæres est (a Deo) institutus.

Fide (ductus erat ille), qui (a Deo propter hanc fidem) vocatur Abraham, (cum) obedivit (dicto Dei illi præcipientis) in locum exire (longinquum et extraneum, quem ex Dei promisso) accepturus erat in hæreditatem (suam), et exitit (e regione sua) nesciens quo (seu in quam regionem aut urbem determinatam) iret. (Eadem)

Fide demoratus est (tanquam peregrinus et sine stabili domicilio) in terra, (quæ erat objectum) reprobmissionis (divinæ, ut hic resideret) tanquam in (terra) aliena, in casulis (et tentoriis) habitando cum Isaac, illum personaliter in hac peregrinatione (comitante), et (etiam indirecte cum) Jacob (et aliis) cohæredibus reprobmissionis ejusdem (quos in futurum eodem venturos esse jussit. Cur autem sic in tentoriis et absque domicilio stabili commorari consensit? quia per fidem existimabat se non esse terræ civem, et)

Expectabat enim (aliam fixa et æterna) fundamenta habentem civitatem, (nempe cœlestem), cuius artifex et conditor (est

ipse) Deus. (Et si muliebre exemplum vos magis moveat, nonne) tem, cuius artifex et conditor Deus.

Fide (seu per fidem) et ipsa Sara steriles, (primum promissioni Dei propter vetustatem suam incredula sed postea credens verbo Angelorum quos Dei legatos esse cognovit), virtutem (retinendi) in conceptionem seminis (a Deo) accepit, etiam præter tempus ætatis, (utpote nonagesimum annum agens; cur autem hoc miraculum obtinuit, nisi) quoniam (promissis suis) fidelem credit esse eum, qui (hunc favorem ei) repromiserat: (et)

Propter quod et (sic firmiter crediderant ambo contra spem in spem), ab uno (homine) (ob senectutem quoad generationem) emortuo (seu impotente) orti sunt (posteri, innumerabiles) tanquam sidera cœli in (seu quoad) multitudinem et sicut arena quæ est ad oram maris (et quæ est) innumerabilis. (Et sicut in fide vixerunt, sic)

Juxta fidem (seu cum fide) defuncti sunt omnes isti, (excepto Henoch, etsi) non acceptis (in hac eorum vita bonis quæ continebantur in) reprobmissionibus (ad terram Chanaan spectantibus), sed a longe eas (res promissas) aspicientes et (cum magno desiderio) salutantes, et, (sua firma in patriam cœlestem fide) confitentes quia (seu quodd tautummodo) peregrini et hospites sunt super (hanc) terram: (atqui illi)

Qui enim hæc dicunt, (scilicet, se tantummodo peregrinari super terram, satis

Propter quod et ab uno orti sunt et hoc emortuo, tanquam sidera cœli in multitudinem, et sicut arena, quæ est ad oram maris, innumerabilis.

Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis reprobmissionibus, sed a longe eas aspicientes et salutantes, et confitentes quia peregrini et hospites sunt super terram;

Qui enim hæc dicunt, significant

se patriam inqui-
rere.

significant se (aliam) patriam (expectare
et) inquirere : (hæc autem patria non erat
profecto regio chananæa et terrena quam
reliquerant ; nam)

Et si quidem
ipsius memini-
sent de qua exi-
erunt, habebant
utique tempus re-
vertendi.

Et si quidem ipsius (patriæ) memini-
sent de qua exierunt (et illam revisendi
cupidi fuissent, nonne) habuebant utique
tempus (et facultatem in eam) revertendi ?

Nunc autem
meliorem appe-
tunt, id est, cœ-
lestem : ideo non
confunditur Deus
vocari Deus eo-
rum : paravit e-
nim illis civita-
tem.

Nunc autem (cum videmus eos hoc non
reversos fuisse, inde concludendum est
quod patriam) meliorem appetunt (seu
appetebant), id est, cœlestem : ideo (autem
quod per fidem animum in cœlo defixum
habebant), non confunditur (seu non eru-
bescit) Deus (specialiter) vocari Deus eo-
rum ; paravit enim illis civitatem (quam
expectabant et ad quam anhelabant. Su-
dente et impellente eadem)

Fide obtulit A-
braham Isaac,
cum tentaretur, et
unigenitum offe-
rebat qui suscep-
perat repromis-
siones.

Fide, (Deo jubenti) obtulit Abraham
Isaac, cum (ejus fides usque ad tantum
sacrificium) tentaretur; et unigenitum offe-
rebat (seu ad offerendum paratus fuit ipse
qui in eo filio adimplendas) suscepserat re-
promissiones, (non dubitans quin Deus
aliquem haberet modum quo stirpem pro-
missam daret et completeret) :

Ad quem dictum
est : « Quia in
Isaac vocabitur tibi
semen »,

Ad quem (enim Abramum quoniam a
Deo) dictum est (seu dictum fuerat : Pro-
mitto) quia (seu quod) in Isaac, (non vero
in Ismael), vocabitur (seu nascetur tibi)
semen tuum (innumerabile, ille per fidem)

Arbitrans quia
et a mortuis su-

Arbitrans quia (seu quod) et a mortuis
(filium suum suscitare potens est (seu

erat) Deus, (non dubitavit illum ei offerre); scitare potens est
unde (meritus est) eum (Isaacum filium Deus, unde eum
suum esse in omnibus sæculis citatum), et in parabolam
et in parabolam (seu in typum mortis et
resurrectionis Christi, et in exemplar obe-
dientiae mirificum ; et propter fidem suam
hunc tantum) accepit (honorem).

Fide et de futuris bonis, quæ non vide-
bat sed quæ ex Dei promisso fiducialiter
expectabat), benedixit Isaac (filiis suis)
Jacob et Esau, (et ea illis promisit. Simi-
li)

Fide Jacob moriens singulos filiorum
Joseph, (nempe Ephraim et Manasse),
benedixit, (eisque eadem bona promisit) ;
et adoravit, (seu se curvando honoravit)
fastigium virgæ, (id est, sceptrum et po-
testatem) ejus (Josephi, sic in Josepho
Christum ex virga Jesse nascitum ado-
rans).

Fide Joseph (ipse) moriens, de profe-
ctione (futura) filiorum Israel (ex Ægypto,
credens huic profactioni a Deo missæ),
memoratus est ; et de ossibus suis manda-
vit (seu jussit ut in terram Chanaan trans-
ferrentur. Eadem patris et matris suæ)

Fide Moyses, (secundum Josephi pro-
phetiam) natus, occultatus est mensibus
tribus a parentibus suis, (oraculo divino
credentibus) eo quod vidissent (extraor-
dinari) elegantem (esse istum) infantem
(et inde ejus futuram magnitudinem præ-
senssisset), et (ob hanc suam fidem) non

Fide et de fu-
turis benedixit
Isaac Jacob et
Esau :

Fide Jacob mor-
iens singulos fi-
liorum Joseph be-
nedixit, et adora-
vit fastigium vir-
gæ ejus,

Fide Joseph mo-
riens de profe-
ctione filiorum
Israel memoratus
est et de ossibus
suis mandavit.

Fide Moyses na-
tus occultatus est
mensibus tribus a
parentibus suis
eo quod vidissent
elegantem infan-
tem et non timuer-
unt regis edi-
ctum.

timuerunt regis edictum (nec poenam transgressoribus imponendam).

Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ Pharaonis,

Magis eligens affligi cum populo Dei quam temporalis peccati (et deliciarum aulæ) habere (transitoriam) jucunditatem, (quia)

Majores divitias aestimans thesauro Ægyptiorum improperiū Chriſti; aspiriebat enim in remunerationem :

Fide reliquit Ægyptum, noueritus animositatem regis; invisibilem tanquam videns sustinuit.

Fide celebravit pascha et sanguinis effusionem, ne qui vastabat primitiva tangeret eos.

Fide transierunt mare Rubrum tanquam per aridam terram; per aridam ter-

Fide Moyses, (simul atque) grandis factus (est), negavit se esse filium filiæ Pharaonis,

Magis eligens affligi cum populo Dei quam temporalis peccati (et deliciarum aulæ) habere (transitoriam) jucunditatem,

Majores divitias (erat) aestimans, (præ divitiis et) thesauro Ægyptiorum, (nempe ignominiam et) improperium Christi (quem propheticō spiritu prævidebat et cui similis fieri cupiebat; credebat et) aspiciebat in remunerationem (futuram a Deo pro suis laboribus promissam) :

Fide (etiam impulsus) reliquit Ægyptum, (non obstantibus fugae periculis, et) non veritus animositatem regis; invisibilem enim (Deum sibi adjutorem), tanquam (si esset eum) videns, sustinuit (seu fiducialiter expectavit) :

Fide, (ex Ægypto profecturus), celebravit pascha: et (per) sanguinis effusionem (postes Hebræorum inunxit), ne (Angelus, qui) vastabat (et occidebat) primitiva (seu primogenitos Ægyptiorum), tangeret (et simul occideret) eos (qui Israelitici erant). Eadem in Deum et Moysen)

Fide (ducti, Israelitæ) transierunt mare Rubrum tanquam per aridam terram; quod (idem maris iter) experti Ægyptii (a

mari) devorati sunt, (utpote non eadem ram; quod experti Ægyptii devorati sunt.

Fide, (qua) Josue et populus Dei promissioni crediderunt, muri Jericho corruperunt, (facto) circuitu (urbis per spatium dierum septem, (ut a Deo jussum erat).

Fide, (qua) Rahab meretrix (credidit promittenti Jerichuntem et alias urbes Chanaan Hebræis esse tradendas, ipsa) non perii cum incredulis (harum urbium incolis, quia fuerat benigne) excipiens (et tractans) exploratores (a Deo missos) cum pace (et benignitate).

Et quid adhuc (magis) dicam (de fidei effectibus?) Deficit enim me tempus enarrantem (quæ dicenda essent) de (fide conspicua quæ fuit in) Gedeon, Barac, Samson, Jephthe, David, Samuel et (in) prophetis,

Qui per fidem (in Deum promittentem et adjuvantem) vicerunt regna (Chananæorum, Philistæorum et Ammonitarum, et) operati sunt (ut judices) justitiam (suum cuique jus impartialiter tribuendo, et) adepti sunt recompensationem, (ut visum est in persona Josue et Caleb et aliorum qui terram promissam ingressi sunt, et) obturaverunt (seu clauerunt) ora leonum (in persona Danielis et Samsonis, et)

Extinxerunt (in persona Danielis et Mischach et Abdenago) impetum ignis contra eos accensi, et) effugerunt (ut David et

Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum septem.

Fide Rahab meretrix non perii cum incredulis, excipiens exploratores cum pace.

Et quid adhuc dicam? Deficit enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Jephthe, David, Samuel et prophetis,

Qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt recompensationes, obturaverunt ora leonum,

Extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem

gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum,

Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem,

Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres,

Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occidente gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti,

Elias) aciem gladii (Saülis et Jezabelis, et) convaluerunt de infirmitate (ut Ezechias et Tobias, et) fortes facti sunt in bello (ut David et Machabæi, et) castra verterunt exterorum (ut Jonathas; quid dicam de iis, nempe Elia et Elizeo? a quibus)

Acceperunt (aliquæ) mulieres (vivificatos) de (seu a) resurrectione (miraculosa) mortuos (filios) suos. (Propter eamdem fidem sustinendam, quam multi) alii autem (super tympana) distenti sunt, non suscipientes (seu nolentes accipere liberationem seu) redemptions, quæ illis ut Elearo in contemptum Dei offerebatur), ut (futuram et a Deo promissam) meliorem invenirent resurrectionem; quot

Alii vero ludibria et verbera experti (sunt, et saepè) insuper et vincula et carceres, (ut Samson et Elizæus; alii ut Nabor),

Lapidati sunt; (alii, ut Isaias et Machabæi, serra lignea vel manuum præcisione) secti sunt; (alii ut sacerdotes in Nobe et prophetæ a Jezabel) tentati sunt, in occasione (seu ictu) gladii mortui sunt; (alii) circuierunt (vagantes et redacti ad includendum corpus suum) in melotis (seu in ovinis pellibus aut) in pellibus caprinis, (rebus necessariis) egentes, (usque ad invocandam mortem) angustiati (sicut Elias Jezabelis persecutionem fugiens, omnimodo) afflicti. (Omnes isti quasi malefici propter fidem sic affligebantur, cum tam sancti et tales essent)

Quibus dignus non erat mundus; (multi eorum visi sunt) in solitudinibus errantes (vel) in montibus (vel) et speluncis et in cavernis terræ.

Et (tamen) hi omnes, (qui tanto) testimonio fidei probati (sunt), non (immediate) acceperunt repromissionem (seu præmium eis promissum; sed illud usque ad Christi adventum in limbis expectare debuerunt: nobis autem melior pars continet),

Deo pro nobis melius aliquid (quam pro eis) providente, (scilicet), ut non sine nobis consummarentur (eorum salus et beatitudo æterna, dum nos autem immediate post mortem nostram, propter Christi satisfactionem, in cœlum introducemur, si digni inveniamur. Unde, et etiam sub hoc novo respectu, veteri Testamento novum multo præstantius esse concludendum est).

Quibus dignus non erat mundus; in solitudinibus errantes, in montibus, et speluncis et in cavernis terræ.

Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem,

Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.